

SPIS TREŚCI

Nota o autorach	XII
Słowo wstępne	XIII
Wstęp	XVII

CZĘŚĆ I SZTUKA I PRODUKCJA FILMOWA

1

rozdział 1. Film jako sztuka: kreatywność, technologia i biznes 2

Filmowe mistrzostwo w <i>Cieniu wątpliwości</i>	3
SPOJRZENIE Z BLISKA: Odnajdywanie wzorów	9
Mechanika ruchomych obrazów	11

Maszynty iluzji 11

Praca nad filmem: produkcja filmowa 16

Pisanie scenariusza i szukanie funduszy 16

Faza przygotowań 19

Faza zdjęć 21

Faza montażu 25

SPOJRZENIE Z BLISKA: Niektóre terminy i funkcje związane z produkcją filmową 28

Artystyczne konsekwencje procesu filmowej produkcji 29

Rodzaje produkcji 30

Produkcje na wielką skalę 30

Produkcje niezależne i niskobudżetowe (filmy „exploitation”) 32

Małe produkcje 33

Artystyczne konsekwencje różnych typów produkcji 35

SPOJRZENIE Z BLISKA: Przenikanie: film i wideo 38

Przedstawienie filmu publiczności: dystrybucja i pokazy 41

Dystrybucja: centrum władzy 41

Pokazy kinowe i inne, projekcja na dużym i małym ekranie 47

Filmy na światowych ekranach. Projekcje filmowe w 2004 roku 51

Podsumowanie 56

Dalsze poszukiwania 57

CZĘŚĆ II FORMA FILMOWA

59

rozdział 2. Znaczenie formy filmowej 60

Koncepcja formy filmowej 60

Forma jako system 60

Forma kontra treść 62

Formalne oczekiwania 62

Konwencje i doświadczenie 65

Forma i emocje	66
Forma i znaczenie	68
Wartościowanie	71
Zasady rządzące formą filmową	72
Funkcja	73
Podobieństwo i powtórzenie	74
Różnica i zmienność (wariacje)	76
Rozwój	77
Spójność/brak spójności	80
Podsumowanie	81
Dalsze poszukiwania	81

rozdział 3. Opowiadanie jako system formalny 84

Zasady konstruowania opowiadania	84
Co to jest opowiadanie?	85
Fabuła [plot] i historia [story]	86
Przyczyna i skutek	89
Czas	92
Częstotliwość	94
Przestrzeń	95
SPOJRZENIE Z BLISKA: Zabawy z czasem historii	96
Otwarcie, zamknięcie oraz wzory rozwoju akcji	99
Narracja: strumień informacji o historii	101
Zakres wiedzy	102
Głębia poinformowania	104
Narrator	107
Podsumowując narrację	107
Klasyczne kino hollywoodzkie	109
Forma narracyjna w filmie <i>Obywatel Kane</i>	111
Ogólne oczekiwania narracyjne wobec <i>Obywatela Kane'a</i>	112
Fabuła i historia w <i>Obywatelu Kane</i>	113
Przyczynowość w <i>Obywatelu Kane</i>	114
Czas w <i>Obywatelu Kane</i>	115
Motywacja w <i>Obywatelu Kane</i>	118
Paralelizm w <i>Obywatelu Kane</i>	120
Wzory rozwoju fabuły w <i>Obywatelu Kane</i>	120
Narracja w <i>Obywatelu Kane</i>	121
Podsumowanie	124
Dalsze poszukiwania	125

CZĘŚĆ III STYL FILMOWY

127

rozdział 4. Ujęcie: technika inscenizacji (mise-en-scene) 128

Co to jest mise-en-scene?	128
Realizm	128
Siła inscenizacji	129

Aspekty inscenizacji	130
Scenografia i umiejscowienie sceny	130
Kostiumy i charakteryzacja	136
Oświetlenie	140
Reżyseria ujęcia: ruch i gra aktorska	149
SPOJRZENIE Z BLISKA: Narzędzia aktora filmowego	152
Łącząc wszystkie elementy w całość: inscenizacja w czasie i przestrzeni	159
Przestrzeń	162
Czas	171
Narracyjne funkcje inscenizacji w <i>Rozkoszach gościnności</i>	176
Podsumowanie	181
Dalsze poszukiwania	182

rozdział 5. Ujęcie: technika zdjęciowa 183

Obraz fotograficzny	183
Zakres tonacji barwnej	183
Prędkość ruchu	188
Perspektywa	191
SPOJRZENIE Z BLISKA: Od potworów do przyziemności:	
Obrazy generowane komputerowo we <i>Władcy Pierścieni</i>	203
Kadrowanie	206
Wymiary i kształt kadru	207
SPOJRZENIE Z BLISKA: Najczęściej spotykane formaty filmu 35mm	209
Przestrzeń kadrowa i pozakadrowa	212
Kadrowanie: kąt, poziom, wysokość i odległość kamery	214
Praca kamery – ujęcie w ruchu	221
Czas trwania obrazu: długie ujęcie	237
Funkcje długich ujęć	238
Ujęcie-sekwencja a praca kamery	241
Podsumowanie	244
Dalsze poszukiwania	244

rozdział 6. Relacja ujęcia do ujęcia: montaż 247

Co to jest montaż?	247
Parametry montażu filmowego	250
Relacje graficzne między ujęciem A i ujęciem B	250
Relacje rytmiczne między ujęciem A i ujęciem B	256
Relacje przestrzenne między ujęciem A i ujęciem B	257
Relacje czasowe między ujęciem A i ujęciem B	259
Montaż ciągły	263
Ciągłość przestrzenna: system 180°	263
Montaż ciągły w <i>Sokole maltańskim</i>	266
Montaż ciągły – kilka ważnych uwag	271
Bardziej złożone wzory: przekraczanie osi akcji	274
Montaż równoległy	276

SPOJRZENIE Z BLISKA: Ciągłość zintensyfikowana:

- Tajemnice Los Angeles* i współczesny montaż 278
- Ciągłość czasowa: porządek, częstotliwość i trwanie 281
- Rozwiązania alternatywne wobec montażu ciągłego 283
 - Możliwości graficzne i rytmiczne 283
 - Nieciągłość przestrzenna i czasowa 285
 - Funkcje montażu nieciągłego: *Październik* 290
- Podsumowanie 294
- Dalsze poszukiwania 294

rozdział 7. Dźwięk w kinie 296

- Siła dźwięku 297
- Podstawowe właściwości dźwięku filmowego 299
 - Właściwości zmysłowe 299
 - Wybór, zmienność i łączenie dźwięków 301
- Wymiary dźwięku filmowego 310
 - Rytm 310
 - Wierność 313
 - Przestrzeń 315
- SPOJRZENIE Z BLISKA: Dźwięk spoza ekranu
- i optyczny punkt widzenia: Wymiana pieniędzy w *Jackie Brown* 317
 - Czas 325
- Funkcje dźwięku filmowego: *Ucieczka skazańca* 330
 - Komentarz Fontaine'a 331
 - Efekty dźwiękowe a narracja 332
 - Motywy dźwiękowe 334
 - Muzyka 335
 - Przykładowa sekwencja 336
- Podsumowanie 339
- Dalsze poszukiwania 340

rozdział 8. Podsumowanie: styl jako system formalny 342

- Koncepcja stylu 342
 - Styl i twórca 342
 - Styl i widz 344
- Analizowanie stylu filmowego 345
 - Krok 1: Określenie struktury organizacyjnej dzieła 345
 - Krok 2: Wskazanie najbardziej istotnych technik zastosowanych w filmie 345
 - Krok 3: Wyodrębnienie wzorów technik 346
 - Krok 4: Określenie funkcji, jakie pełnią główne techniki i wzory stylistyczne 348
- Styl w *Obywatelu Kanie* 349
- Podsumowanie 358
- Dalsze poszukiwania 358

CZĘŚĆ IV RODZAJE FILMÓW

359

rozdział 9. Gatunki filmowe 360

Zrozumieć gatunek 360

Definicje gatunków 360

Analiza gatunku 362

Historia gatunku filmowego 363

SPOJRZENIE Z BLISKA: Współczesny gatunek: thriller kryminalny 365

Społeczne znaczenie gatunków 369

Trzy gatunki 371

Western 371

Horror 373

Musical 377

Podsumowanie 382

Dalsze poszukiwania 382

rozdział 10. Filmy dokumentalne,
eksperymentalne i animowane 383

Film dokumentalny 383

Co to jest dokument? 383

Rodzaje filmów dokumentalnych 385

Granice między dokumentem a fikcją 386

Rodzaje formy w filmach dokumentalnych 388

Formy kategoryjne 389

Forma retoryczna 397

Film eksperymentalny 407

Rodzaje formy w filmie eksperymentalnym 408

Forma abstrakcyjna 409

Forma asocjacyjna 418

Film animowany 428

Przykład animacji narracyjnej: *Duck Amuck* 433Przykład animacji eksperymentalnej: *Fuji* 436

Podsumowanie 439

Dalsze poszukiwania 440

CZĘŚĆ V KRYTYCZNA ANALIZA FILMÓW

443

rozdział 11. Krytyka filmowa: przykładowe analizy 444

Klasyczne kino narracyjne 445

Dziewczyna Piętaszek (His Girl Friday) 445*Północ, północny zachód (North by Northwest)* 449*Rób co należy (Do the Right Thing)* 455

Narracyjne alternatywy w stosunku do kina klasycznego 461

Do utraty tchu (A Bout de souffle) 461*Tokijska opowieść (Tokyo Monogatari)* 467*Chungking Ekspres (Chung Hing sam lam)* 473

Forma i styl filmu dokumentalnego 478

<i>Człowiek z kamerą (Człowiek s kinoapparatom)</i>	478
<i>Cienka niebieska linia (The Thin Blue Line)</i>	483
Forma, styl i ideologia	491
<i>Spotkamy się w St. Louis (Meet Me in St. Louis)</i>	491
<i>Wściekły byk (Raging Bull)</i>	498

DODATEK: Jak napisać krytyczną analizę filmową? 504

Przygotowanie do pisania	504
Krok 1: Sformułuj tezę, którą później rozwiniesz i wyjaśnisz w swojej pracy	504
Krok 2: Podziel film na segmenty	505
Krok 3: Wypisz wyróżniające się elementy techniki filmowej	506
Organizacja pracy i pisanie	507
Podsumowanie	510
Przykładowa analiza filmu	510
Dalsze poszukiwania	514

CZĘŚĆ VI HISTORIA FILMU

515

rozdział 12. Sztuka filmowa w perspektywie historycznej 516

Początki kina (1893-1903)	517
Rozwój klasycznego kina hollywoodzkiego (1908-1927)	521
Niemiecki ekspresjonizm (1919-1926)	525
Francuski impresjonizm i surrealizm (1918-1930)	529
Impresjonizm	529
Surrealizm	532
Radziecka szkoła montażu (1924-1930)	534
Klasyczne kino hollywoodzkie po nastaniu dźwięku	538
Neorealizm włoski (1942-1951)	542
Francuska nowa fala (1959-1964)	544
Nowe Hollywood i kino niezależne	548
Współczesne kino z Hongkongu	554
Dalsze poszukiwania	557

SŁOWNICZEK 561

INDEKS 569